

Святкування Міжнародного жіночого дня в Ніжинському державному університеті

Перші дні весни традиційно відзначені очікуванням свята – Міжнародного жіночого дня, який ми святкуємо 8 березня. Напередодні свята в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя в актовому залі нового корпусу відбулися урочистості, на яких були присутні ректор університету доктор політичних наук, професор Бойко О.Д., проєктор з навчально-методичної роботи Кладинога В.С., проректор з наукової роботи та міжнародних питань професор Мельничук О.В., декани, викладачі та студенти університету.

Прекрасну частину університету вітали представники адміністрації університету, учасники концерту, мистецькі колективи нашого навчального закладу.

Прекрасну половину нашого колективу привітав ректор університету професор Бойко О.Д., декан фізико-математичного факультету Аніщенко В.О., голова профкому студентів університету В.П.Майданюк та ін.

Музичні вітання присутнім у залі звучали від Заслужених артистів України Микола Шумський та Володимир Дорохін, ст. викладача кафедри вокально-хорової майстерності Валерія Курсона, доцента кафедри біології Сергія Пасічника, загальноуніверситетського хореографічного ансамблю «Дивертисмент» (художній керівник – Анна Сірякова), театр мод Тетяни Павлюченко, хореографічний ансамбль факультету культури і мистецтв (художній керівник Олександр Пархоменко), студентка природничо-географічного факультету Вікторія Шарапа, солістка зразкового ансамблю «Вікторія», лауреат міжнародних та всеукраїнських конкурсів Олександра Боришкевич (балетмейстер Вікторія Вишнева) та ін.

У рамках урочистостей відбулося також нагородження почесними грамотами та грошовими преміями представниць прекрасної статі серед викладачів та студентів НДУ імені Миколи Гоголя.

Круглий стіл з питань співпраці між НДУ імені Миколи Гоголя, Чернігівською обласною державною адміністрацією та структурами управління освіти і науки області

20 березня 2008 року на базі Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя відбувся круглий стіл з питань співпраці між НДУ імені Миколи Гоголя, Чернігівською обласною державною адміністрацією та структурами управління освіти і науки області.

У заході брали участь Молочко Н.О., начальник управління з питань внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю ЧОДА; Петренко А.А., начальник відділу вищих начальних закладів, науки та кадрової роботи управління освіти і науки ЧОДА; Васильєва С.Ю., директор Обласного центру спеціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, начальники відділів освіти м.Ніжина Мороз О.М. та м.Прилук Мазепа П.М.; начальники районних відділів освіти; Горна О.В., представник управління освіти Чернігівської міської ради; Левенок І.О., директор позашкільного комунального закладу «Центр туристично-краєзнавчої творчості Чернігівської районної ради Чернігівської області та ін.

Від Ніжинського університету в роботі круглого столу брали участь проректори, декани, завідувачі кафедр. Загалом, у заході взяло участь більше 80 чол.

Вів круглий стіл ректор університету доктор політичних наук, професор Бойко Олександр Дмитрович, який окреслив сучасні вимоги часу, що диктують необхідність тісної співпраці. Це перш за все, різке загострення конкуренції вищих навчальних закладів за кожного абітурієнта, різке зменшення кількості абітурієнтів, суттєве зниження рівня якості освіти, як у вузах, так і у школах. Тому нинішній круглий стіл організований з метою обговорення і створення механізмів взаємодії для вирішення важливих питань.

Також головуєчий окреслив можливі шляхи взаємовигідної співпраці університету, обласного відділу освіти і науки Чернігівської області та районних відділів. Для цього необхідно провести ретельний аналіз кадрового складу загальноосвітніх навчальних закладів та інших закладів освіти області; подати наявні та очікувані протягом п'яти років вакансії для випускників університету; запровадити практику попереднього розподілу на початку навчального року; навести порядок у сфері працевлаштування випускників, розробити механізм про прибуття випускників на посади згідно з направленнями.

Для ширшого ознайомлення майбутніх абітурієнтів з вищими навчальними закладами, і зокрема нашим університетом, керівник вузу запропонував такі можливі заходи: виїзні дні відкритих дверей; проведення предметних олімпіад в університеті; введення в шкільну програму факультативів, які читалися б викладачами університету; видання університетом навчально-методичної літератури, виготовленої вчителями шкіл; проведення спільних науково-практичних семінарів, конференцій; щорічно проводити конференцію, присвячену взаємодії школи і вузу.

Зараз головне питання, яке потребує вивчення, і може бути цікаве і вузам, і школі, це адаптація абітурієнта до навчання у вузі, та адаптація спеціаліста після навчання у вузі до роботи в школі.

О.Д.Бойко також зазначив, що вчителі області можуть отримати методичну допомогу, користування бібліотекою, на базі нашого університету можна проводити курси підвищення кваліфікації для учителів області.

Зі своїми пропозиціями виступали начальники районних управлінь освіти і науки області, директори шкіл та управління освіти і науки міста Ніжина. Вчителі міста в основному дякували за тісну співпрацю з викладачами університету, за надання методичної допомоги, начальник управління освіти і науки міста Ніжина підтримала ініціативу ректора університету щодо проведення курсів підвищення кваліфікації для учителів на базі Ніжинського університету. Також висловили вдячність за співпрацю директор Прилуцького педагогічного училища.

Але представники інших районів, зокрема, Козелецького та Коропського висловили надію, що така співпраця буде у майбутньому, оскільки у їх районах лише одиниці вступають до нашого навчального закладу, а основна маса випускників обирає Глухівський інститут та Сумський, які проводять активну профорієнтаційну роботу в даних районах.

Під час обговорення висловлювалися також і пропозиції щодо обговорення пільгових умов вступу до нашого навчального закладу випускників тих загальноосвітніх закладів, з яким університет укладає договори, а також оригінальна пропозиція начальника Бахмацького районного управління освіти і науки, який запропонував готувати вчителів для малоформатних шкіл більш широкої спеціалізації, наприклад. Вчитель фізики, математики, біології, географії.

Усі виступаючі зазначали високий рівень професійної освіти, який отримують випускники Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Не залишилися осторонь роботи круглого столу і представники університету. Зокрема, з пропозиціями та побажаннями виступила професор Коваленко Є.І., яка зазначила, що за сучасними вимогами Болонської системи педагогічна практика студентів оцінюється за такими напрямками: навчально-методична робота, виховна робота, робота з батьками, наукове дослідження. І вся відповідальність за оцінювання лягає на методистів шкіл. Також Євгенія Іванівна зауважила, що було б добре, якби теми наукових досліджень пропонувала школа, щоб проблемні питання шкільного навчально-виховного процесу досліджувалися студентами та викладачами університету.

Професор Самійленко Г.В., завідувач кафедри історії світової літератури та історії культури, висловив пропозицію, що районні відділи управління освіти, школи купували методичну літературу, яка в достатній кількості випускається викладачами нашого університету, але яка не доходить до шкіл.

Сенченко Г.Г., декан природничо-географічного факультету звернула увагу на профорієнтаційну роботу за формою студент-учень, приклад якої продемонстрували наші студенти на ярмарку професій у м.Прилуки. Також декан запросила учнів шкіл області до участі в конференції «Сучасні проблеми природничих наук», яка буде проходити 23 квітня.

Конончук А.І. висловила вдячність за співпрацю та підтримку усім службам, які співпрацюють з факультетом психології і соціальної роботи, допомагаючи готувати високопрофесійних фахівців соціальних педагогів, практичних психологів, педагогів дошкільних закладів освіти.

Декан історико-юридичного факультету внесла пропозицію районним відділам освіти присилати наявні вакансії для педагогів і в навчальні заклади, оскільки історики відчують брак таких вакансій на розподілі.

Заступник начальника обласного управління освіти і науки ЧОД зосередив увагу присутніх на проблемі молодих учителів, які не хочуть іти працювати у віддалені райони, оскільки побутова невлаштованість та невисока заробітна плата педагогів все ще мають місце. І тут треба серйозно поставитися до факту неприбуття випускників вузів за місцем направлення. Він також зауважив, що в області відчувається брак вчителів математики, інформатики, іноземної мови, а от вчителів гуманітарного профілю вистачає. Тому він закликав начальників районних відділів освіти відповідально поставитися до надання цільового направлення, щоб воно давалося не лише за умови нагальної потреби у кадрах, а і враховувалася можливість через п'ять років працевлаштувати такого випускника на повне тижневе навантаження.

Загалом, заявлених проблем було досить багато, кожна з них потребує детального вивчення та знаходження шляхів реалізації, над чим і будуть працювати колектив університету та управління освіти і науки Чернігівської обласної держадміністрації загалом та районних відділів зокрема.

Круглий стіл проходив у конференц-залі готелю «Пасаж», який був люб'язно наданий генеральним директором «НЛСП» Сидоровим В.І.

Наталка Ландар

П'ЯТНАДЦЯТЬ ЕТЮДІВ ПРО ПУБЛІЦИСТИЧНУ СПАДЩИНУ АПОСТОЛА УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ І СЛОВА

Українська культура збагатилася фундаментальним дослідженням про життєвий і творчий шлях видатного письменника, державного і громадського діяча, великого патріота України, справжнього її сина – Олесь Гончара. Автор монографії «Публіцистична спадщина Олесь Гончара (мовні, навколо мовні та деякі інші проблеми)» (Полтава, 2008) Микола Іванович Степаненко, скрупульозно опрацювавши матеріали «Щоденників» та епістолярію митця, розкрив і прокоментував динаміку мовної ситуації в колишній Українській РСР, а також у вже самостійній незалежній Україні, простежив зміни в мовній політиці, зумовлені екстра- й інтралінгвальними чинниками; окреслив актуальні проблеми сучасної української соціо- та етнолінгвістики; визначив місце і значущість в українському мовно-культурному просторі Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, Олександра Довженка; висвітлив чимало маловідомих українській спільноті сторінок життєпису письменника Олесь Терентійовича Гончара. Окремий розділ книги – це зворушлива розповідь про Державний літературно-меморіальний музей-садибу Олесь Гончара в селі Сухій, що на рідній Полтавщині.

Однією з особливостей книги є те, що в ній подано епістолярій Олесь Гончара, листи митця до партійних керівників, братів по перу, представників діаспори. М.І.Степаненко послуговується книгою листів, упорядкованою другом Олесь Гончара, його земляком Яковом Григоровичем Оксютою, та архівом письменника, який йому люб'язно надала дружина письменника Валентина Данилівна Гончар.

Монографія досить вдало структурована. Вона складається з передмови («Олесь Гончар – людям про пережите, передумане, переболіле, осмислене і осягнуте» (замість вступу), п'ятнадцяти розділів-етюдів та списку використаної літератури.

Насамперед необхідно відзначити новизну рецензованого наукового видання, у якому вперше оприлюднено зміст щоденників Олесь Гончара, схарактеризовано їх у такому семантичному ключі, як мовні, навколомовні та деякі інші проблеми. М.І.Степаненко переконує, що Олесь Гончар як син народу, який має багату і волелюбну історію, генерує у своїй публіцистичній спадщині дійсно високі зразки духовності. Щоденники та листи вщерть наповнені «неповторними деталями і суб'єктивними щохвилинними враженнями», вони здатні залишати на собі «смак автентичності» і водночас сповнені чарами імпровізації (с. 4). Композиційно книга складається із п'ятнадцяти розділів, кожен із яких окремо – етюд, а загалом вони утворюють аргументовану розповідь про динаміку розвитку мовної ситуації збіглого століття. У щоденниках і листах Олесь Гончара – «...свідчення про злети і падіння, здобутки і втрати, перемоги і поразки півстолітньої епохи ..., що включає воєнну знегоду, післявоєнну відбудову, хрущовську відлигу, брежнєвський застій, тільки-но народжену незалежність; у них – розповіді про радощі і болі, розкошування і поневіряння, мудрість і невігластво, служіння високій ідеї і пристосуванство людей, які жили й діяли в ту донезмоги непросту епоху» (с.5).

Багатством спостережень позначений перший розділ – «А мова – наче заборонена, наче валуєвський указ воскрес» (с.11-77), у якому схарактеризовано динаміку мовної ситуації в Україні в 50-90-х роках ХХ століття на тлі оповіді про творчість та особистість Олесь Гончара. Нічого не залишилося поза увагою автора дослідження. Тут сказано гірке, але справедливе слово про окремих партійних діячів, епоху їхнього «державотворення», про концепцію двомовності і її авторів.

У цьому розділі М.І.Степаненко синтезував погляди Олесь Гончара на багато мовних та навколомовних проблем, які, на жаль, і сьогодні не знайшли свого повного вирішення. Серед них такі концептуальні положення, як «школа і рідна мова», «учитель і рідна мова», «батьки й рідна мова», сформульовані будівничим української культури Іваном Огієнком (Митрополитом Іларіоном) у праці «Наука про рідномовні обов'язки». Перший розділ (найбільший за обсягом) дає повне уявлення про масштабність наукових інтересів автора, який висловив і своє ставлення до філологічних питань, що ними жив упродовж півстолітньої епохи Олесь Гончар (перший запис у щоденниках датовано червнем грізного 1943 року, а останній – липнем 1995 року).

У другому розділі – «Краще не жити, ніж жити фальшиво» (Олесь Гончар про радянську цензуру) (с.78-90) – М.І.Степаненко знайомить читачів зі ставленням Олесь Гончара до вимог цензури, яка діяла в радянську добу. Вона була жахливішою, ніж царська, оскільки, як писав Олесь Гончар ще у вересні 1968 року, «...Пушкіну не пропонували переробляти написане або співати комусь дифірамби (як ми нашому батькові вусатому)» (с.78). У «Щоденниках» Олесь Гончар вплив цензури на творчість українських письменників розкрив на прикладі саморедагування, що здійснювалося під тиском цензури (поезія Павла Тичини «Квітчастий луг»). У цьому етюді автор книги переконливо показує, як Олесь Гончара і його побратимів по перу змушували «вклинювати» у статті, виступи, інтерв'ю абзаци подяки партії і уряду за виявлену високу честь..., як «потерпав від «несвободи творчості» увесь інтелектуальний люд України» (с.81), як штучно ускладнювався шлях книги до читача (с.82), як митець змушений був писати великі листи до представників влади, захищати членів Спілки письменників від надуманих звинувачень (с.85), як мрів, щоб «...усі майстри слова (і Яновський, і Хвильовий, і старші, і молодші) були видані тільки очищено, без культівською скверни...» (с.87).

Третій розділ книги – «...Шалена гвалтівна кампанія русифікації України» (с.91-98) – присвячено боротьбі Олесь Гончара за українську книжку, українське слово. Письменник гнівно протестував проти наступу на українську мову в науці і культурі, постійно виступав проти антиукраїнського мовного терору, який привів до кількісного зниження українськомовних видань (порівняймо тиражі: 1960 рік – 1 111 000, 1968 рік – 155 000), проти зросійщення книгопродукції, радіомовлення, телебачення. «Жаль, що немає з-поміж нас Олесь Терентійовича. Він повоював би за українську книжку й, очевидно, здобув би неабияку перемогу і своєю наполегливою діяльністю, і своїм авторитетом, бо ж є знаком нашої нації, святою людиною...», – підсумовує М.І.Степаненко (с.98).

Про Олесь Гончара, борця за українську Україну [друга половина 80-х – перша половина 90-х рр.], ідеться в четвертому розділі книги – «Була б тільки Україна та вижило б людство» (с.99-108). Тут акцентовано увагу читачів на активній участі Олесь Гончара у визначних подіях, які відбувалися в Україні у другій половині вісімдесятих років ХХ століття. Письменник назвав референдум 1991 року «Великоднем душі», «дарунком від Бога». Із безмежною радістю зустрів митець ще одну знаменну подію в житті України – створення Товариства української мови імені Тараса Шевченка. У листах і щоденникових записах цього періоду звучить гордість за справжніх синів України, які гуртуються в лавах Народного Руху. У цьому етюді вміщено зміст вступного слова Олесь Гончара – «Саморозквіт нації», виголошеного на першому засіданні Товариства української мови імені Тараса Шевченка; теплий і зворушливий лист до Володимира Яворівського; враження від установчого з'їзду Народного Руху, що відбувся 8 вересня 1989 року; лист до Президії Спілки письменників України. Особливо зворушливим є слово письменника, адресоване учасникам Слобожанського Великодня, яке він «...підготував в останній свій земний Великдень» (с.107-108).

«... Мова – народ!» – так названо п'ятий етюд книги. У ньому М.І.Степаненко знайомить читача із соціолінгвістичними, власне мовознавчими та деякими іншими філологічними спостереженнями Олесь Гончара. Стратегії і тактики щодо поведінки з північним сусідом, зафіксовані письменником у щоденнику, суголосні з поетичними розмірковуваннями видатної поетеси сучасності Ліни Костенко (історичний роман у віршах «Берестечко»), поемою Тараса Шевченка «Кавказ». Розмисли про екологію мови й екологію душі, патріотичні й інтернаціональні перспективи в багатонаціональній державі лунали як із цеківських трибун, так і в залах перед робітниками, інтелігенцією, молоддю, на яку письменник покладав великі надії: «Майбутню зміну треба активніше залучати до суспільної діяльності, доручати їй розв'язання проблем не другорядної, а першорядної ваги» (с.125).

Досить цікавими й пізнавальними є матеріали шостого ("Як витворювалась наша мова?") (с.126-135) та сьомого («Є в письменницькій майстерності свої специфічні особливості») (с.136-179) розділів. У шостому етюді автор монографії знайомить читачів із теорією виникнення мови, що знайшла своє певне висвітлення в щоденниках. Заслужують схвалення і версії Олесь Гончара про походження української мови. М.І.Степаненко наголошує, що письменник схилявся до сучасної думки: «... наша мова, як і інші слов'янські, бере свій початок із мови спільнослов'янської або її сліди треба шукати в XI столітті, а не в XIV, оскільки в цей час вона мала своє самобутнє, цілком самодостатнє обличчя, вирізнялася з-поміж інших генетично споріднених мов своїми фонетичними, лексичними, граматичними, стилістичними й іншими прикметами» (с.135). Роздуми Олесь Гончара про історію виникнення української мови, виклад його лінгвістичної концепції завершено листом до Григорія Нудьги (18 серпня 1990 року), у якому ще раз потверджена згадувана версія.

У сьомому розділі мовознавець М.І.Степаненко знайомить читачів із письменницькими роздумами про силу рідного слова, що знайшли відображення в численних статтях, публічних виступах, листах, а також у щоденниках, оприлюднених після смерті митця. Упродовж усього життя Олесь Гончар збирав живі народні вислови, довірявся своєму внутрішньому голосові, «дослухався до музики душі», радив їти якраз «... проти досвіду, всупереч канонам, від яких саме й плодиться шаблон» (с.138). Олесь Гончар тонко відчував мовні нюанси, знав секрети сполучення лексичних одиниць, часто надавав їм нових відтінків звучання у певних спеціально організованих контекстах. Лексико-фразеологічне багатство рідної мови знайшло відображення у творах митця.

Сказав своє правдиве слово Олесь Гончар і про патріотизм, і про інтернаціоналізм, і про шовінізм. Саме про це йдеться у восьмому етюді – «Моя слава чесна, а ваша – безчесна...» (с.180-186). Письменник розвінчує псевдопатріотів, засуджує тих письменників, які не знайшли в собі сили подолати «обмеженість шовініста», мали засліплені злобою душі. У кінці розділу М.І.Степаненко (уже вкотре!) перекидає місточок у сучасність: «Олесь Гончар, якби був живий, закликав би нас оберігати суверенність і соборність української держави від чужих і своїх...» (с.185).

Дев'ятий розділ – «Як примирити націю? Такі ж ми різні, з такими різними долями!...» (с.187-204) – присвячено роздумам Олесь Гончара про життєві долі і творчі шляхи письменників-борців за волю, за самостійність та соборність України. Глибоким пієтетом сповнені правдиві рядки, написані в різні часи про людей із різними характерами і долями, яких єднала співзвучність душ, непохитна любов до України та рідної мови. Такими були для Олесь Гончара П.Тичина («незрівнянний геній у творчості»), О.Довженко («ходячий вогонь», «ходячий вулкан»), М.Рильський («жертва нелюдської жажливої системи»), А.Головко («людина справді великої мужності й благородства»),

Ю.Яновський («майстер із Божої ласки»), а також Василь Симоненко, Алла Горська, Григор Тютюнник (с.191). Це їх мав на увазі Олесь Терентійович, коли писав: «...оті безхитрісні, відкриті натури, що їх формували походи, козацька степова воля, життя в товаристві... вони дозволяють собі розкіш жити розкуто, вони не захищені панцирем лицемірства й холуйства та інтриганства, і через те їх частіше дістають отруєні стріли, від яких вони гинуть по-лицарськи, на бранному полі» ..., ті, що сиділи за колючим дротом, ганяли по степах та писали [29 січня 1991] (с.6).

Неабиякою знахідкою автора монографії є десятий етюд – «Духовний посил Олеся Гончара» (с.205-211). Тут дбайливо зібрано з усіх щоденникових записів «поетичні коштовності», крилаті вислови, адресовані широкому загалу – майстрам слова, державним мужам, нейтральним особам (с.205). Важливо зазначити, що про духовний посил Олеся Гончара йдеться не тільки в окремому розділі з однойменною назвою, де стислі, образні вислови поєднано в тематичні групи: мова, життя, Україна, Чорнобиль, письменник, незгода, література як мистецтво, літературознавство, щастя, людські взаємини, любов, нація, талант, пісня, релігія, церква, віра, людська праця, людські чесноти, музика, природа, всесвіт, історія, мистецтво, митець, культура, етнопам'ять, людська мораль, правда, творчість, філософія життя, аморальність. Сконденсовані етноформули, етносентенції, нові слова, фольклоризми щедро «розсипані» мовознавцем на берегах книги. Повчання, настанови, застереження, роздуми й найрізноманітніші оцінки хоч і мають неоднаковий ступінь афористичності, однак вони влучно віддзеркалюють минуле українського народу, «розкривають наші реалії і випереджають час...» (с.205). Ці афоризми Олеся Гончара, як слушно зауважує автор, треба читати всім. Треба, щоб кожна людина «...упустила їх до своєї душі. З-поміж нас не було б тоді заздрісників, україноненависників, а були б добрі й щирі українці-патріоти...» (с.210-211).

В одинадцятому («Народився, щоб осяяти Україну» (Шевченкіана Олеся Гончара) (с.212-247), дванадцятому («Геній світового масштабу» (Микола Гоголь очима Олеся Гончара) (с.248-266) та тринадцятому («Один з найбільших геніїв сучасності» (Олесь Гончар про Олександра Довженка) (с.267-312) розділах майстерно розкрито три постаті великих українців – Тараса Шевченка, Миколи Гоголя, Олександра Довженка, які, за оцінкою автора, репрезентують найдостойніших синів України. Тут власне публіцистичний виклад (як і в усій монографії) творчо поєднаний із художнім, що уможливило розкриття проблеми жваво, доступно, образно, цікаво, з великою любов'ю до справжніх майстрів слова. Прикметно, що в цих та багатьох інших розділах простежено розвиток подій не лише на тлі щоденників, а й таких знакових джерел, як «Літературна Україна», «Слово Просвіти», «Українське слово» тощо.

Щоденники Олеся Гончара переповнені теплими спогадами про гончарівсько-біличенківський рід. М.І.Степаненко зібрав коротенькі щемливо-ніжні розповіді письменника про його батьків, дідів, бабусю Прісю, яка замінила маму, сестер, племінників, дружину, дітей, онуків. Ці спогади увійшли до чотирнадцятого етуду – «Ой роде ж мій, роде...» (Олесь Гончар про самого себе, свій родовід, свою сім'ю) (с.313-355). Ще в передньому слові автор слушно зауважив: «Письменник Гончар з «породи безхитрісних», тих, що по степах ганяли та писали «Таврію», «Перекоп», «Тронку». Найперше до них, «отих аж ніби легковажних сміливців, прямодушних, відкритих» [13 грудня 1978], звернене його слово; з їхніми серцями билосся в унісон його серце, з їхніми прагненнями й діяннями були суголосні його погляди і вчинки» (с.6). У цьому розділі, як і в багатьох інших, багато світлин, із якими читач знайомиться вперше. Вони доповнюють особливо цікавий і змістовний розділ про родовід Олеся Гончара, у якому вміщено цікавий діалог автора із дружиною письменника. Тут читач знайде абсолютно нові відомості про митця, стиль його роботи, як продовжують ідеї Олеся Гончара його рідні.

Про священне місце, одну з трьох хат письменника йдеться в п'ятнадцятому етюді – «Уквіт хаті, де виростав Олесь, великий син України» (Із життя Державного літературно-меморіального музею-садиби Олесея Гончара в селі Сухій) (с.356-387). Тим, хто вивчає творчість Олесея Гончара у школі чи вузі, особливо цікавим буде знайомство із експозиціями Державного літературно-меморіального музею-садиби Олесея Гончара в селі Сухій. Розповідь про музей, його створення доповнює інтерв'ю автора з невтомною Тетяною Владиславівною Бондаревською, племінницею письменника, яка мріє про створення літературної частини музею в колишній школі-дитсадку, якою свого часу опікувався Олесь Терентійович Гончар, спорудження пам'ятника малому Сашкові на бабусиному й дідусевому подвір'ї.

До садиби приходять і завжди поспішатимуть люди, щоб доземно вклонитися великому синові українського народу, Апостолові його духу і слова, і залишатимуть ось такі свої спогади про побачене і почуте: «У цьому дворі відчуваєш справжній подих древньої України. То ж треба зберегти все, що дихає історією... Ми вдячні за те, що збережеться і шануватиметься святе місце для українського народу, місце, пов'язане з життям великого сина нашої держави Олесея Терентійовича Гончара. Бажаємо світла і добра людям, що збережуть цей берег любові, щирості, людяності. Хай у цій хатині буде жити великий дух Олесея Гончара» [сестра Олесея Гончара Олександра Терентіївна Сова, рідні племінники Олесея Гончара: Василь Гаврилович Сова, Тетяна Гаврилівна Онопрієнко, Віра Гаврилівна Сесь, 28.08.2000 рік]. «До глибини душі зворушений тим, що побачив у рідній хаті мого земляка, найвірнішого друга Олесея Гончара, який став видатним письменником, духовним батьком незалежної України» [Яків Оксюта – секретар комісії з творчої спадщини Олесея Гончара, 17.10.2000 рік]. «В хаті, де виростав Олесь Гончар, ми відчули могутню силу його українського духу. Хай ніколи не заросте стежка до цієї славної хати» [Іван Драч, 28.08.2000 рік].

Читачеві книги цікаво буде довідатися, що «...Олесь Терентійович ще за життя хотів публікувати свої щоденники, – зауважує в передньому слові «Записники Олесея Гончара (Голос його душі)» упорядниці [Валентина Данилівна Гончар]. – Задум його був такий: записи мали супроводитися коментарями і роздумами автора з перекиданням у сучасність. На жаль, задумане не здійснилося...» (с.6). Тримаючи в руках гарно оформлену і високопатріотичну книгу про публіцистичну спадщину видатного письменника, державного і громадського діяча Олесея Гончара, можна стверджувати, що таки здійснилося, що Гончарові «Щоденники» знайшли свого читача, що, як і передбачала В.Д.Гончар, стали «явищем української словесності, як свого часу стали явищем його новели, повісті, романи та літературні статті». М.І.Степаненко зумів вибудувати отой вимріяний Олесем Терентійовичем місточок, що «перекидає у сучасність». Нехай по ньому пройде якомога більше читачів, нехай долучаться вони до публіцистичної спадщини Олесея Гончара – великого поборника правди, захисника нашого духу і нашої мови, совісті української нації.

Цю книгу різні люди читатимуть по-різному: для одних – це свіжий подих історії, великі катаклізми ХХ століття, а для інших – оборонців старого режиму – ця праця може видатися «не по душі», але нікого не зможе залишити байдужим патріотизм автора монографії – Миколи Івановича Степанка, який перебуває в постійному творчому пошукові. Філологам відомі його праці про патріарха українського мовознавства Михайла Андрійовича Жовтобрюха (Полтава, 2005), академіка Арнольда Панасовича Грищенка (Полтава, 2006). Вдячний читач чекатиме ще нових і нових книг від славного полтавця.

*Надія Бойко, професор,
завідувач кафедри української мови*

ОДИН З УЧИТЕЛІВ ГОГОЛЯ

(до 205-річчя від дня народження І. Г. Кулжинського)

«Я Гоголя давно когда-то
«Латинской азбукѣ училъ
«И память о порѣ той свято
«Досель въ смиреніи хранилъ»...

(1803 - 1884)

І. Г. Кулжинський народився 27 (14 за ст. ст.) квітня 1803 р. в м. Глухові у сім'ї православного священика. Протягом 1811-1823 рр. навчався у Чернігівській семінарії, по закінченні якої одержав посаду учителя катехізису, грецької мови, російської і слов'янської граматики у Чернігівському духовному училищі.

Як молодий здібний педагог, 1825 року був запрошений директором Ніжинської гімназії вищих наук І. С. Орлаєм учителем латинської мови. Тут він навчав М. Гоголя, П. Лукашевича, Г. Висоцького, В. Любич-Романовича, Є. Гребінку.

Продовжив педагогічну діяльність у Харкові, де у 1829-1832 рр. працював викладачем Українсько-Слобідської гімназії, читав лекції з російської словесності у Харківському університеті.

Наступний період життя І. Г. Кулжинського пов'язаний із Західною Україною, він обіймав посади директора Луцької та Немирівської гімназій. У Ніжин він повернувся інспектором юридичного ліцею (1841-1843 рр.).

Несподіваним для нього було переведення до Грузії на посаду директора Закавказьких училищ. У 1847 р. за станом здоров'я змушений був піти у відставку. Повернувся до Ніжина у свій будиночок із садком поблизу Ліцею. У 1884 р. у Ніжині закінчився його земний шлях.

Протягом всього життя І. Г. Кулжинський не полишав літературної діяльності. У Ніжинській гімназії вищих наук набув слави як письменник. Залучав до літературної творчості гімназистів. У цей час він співробітничав з харківським “Українским журналом” (за ред. О. В. Склабовського) та “Дамским журналом” князя П. І. Шалікова, де він опублікував декілька статей та поетичних творів.

На час педагогічної діяльності в Гімназії припадає вихід у світ його першої книги “Малороссийская деревня” (М., 1827). Це етнографічний збірник, присвячений побуту, звичаям, обрядам, повір'ям українського народу. Не випадково молодий учитель-латиніст став об'єктом глузування, насмішок талановитих ніжинських гімназистів, адже його книга відзначалася надмірним сентименталізмом, чуттєвістю, ідеалізацією українського села. Коли учитель проходив класом, гімназисти услід йому читали уривки з твору і відверто насміхалися.

Непростими були взаємини: учитель-учень, Кулжинський і Гоголь. У листі до свого товариша-гімназиста Г. Висоцького (від 19 березня 1827 р.) Гоголь з юнацьким максималізмом дає нищівну оцінку етнографічній праці учителя: “... литературный урод ... печатный бред ...”.

Пізніше, після смерті геніального письменника, І. Г. Кулжинський висловив свою думку, що на час закінчення Гімназії, Гоголь “не знал спряженный глаголов ни на одном языке”. На його погляд “это был талант, неузнанный школой и, ежели правду сказать, нехотевший или неумевший признаться школе”. (“Воспоминания учителя” в журн. “Москвитянин”, 1854).

І. Г. Кулжинський був плідним літератором. Коло його інтересів та зацікавлень було широким. У творчому доробку письменника – поезія, проза, драматургія, теорія літератури. Він виявив себе як етнограф та фольклорист, автор праць історичного, релігійно-богословського та педагогічного спрямування. Написав ряд підручників з російської та латинської мов, історії для гімназистів.

Сучасні гоголезнавці (Ю. Барабаш, В. Денисов, О. Супронюк, Ю. Луцький, В. Мацапура), ніжинські науковці (Г. Самойленко, Н. Жаркевич, Ю. Якубіна) простежують вплив етнографічних, літературознавчих та історичних праць І. Г. Кулжинського на “Вечера на хуторе близ Диканьки”, статті “О малороссийских песнях”, “Взгляд на составление истории Малороссии” М. Гоголя.

Бібліотека університету має цінну підбірку видань творів І. Г. Кулжинського. Серед них твори української тематики: повість “Семен Середя, куренной атаман Запорожского войска” (журн. “Москвитянин” 1852). Приділяв увагу богословській темі. У фундаментальній бібліотеці зберігаються його книги “Задача человеческой жизни” (СПб, 1846), “Современные идеи православны ли?” (СПб, 1858). І. Г. Кулжинський – автор ряду підручників, зокрема “Краткая грамматика русского языка, для благородных воспитанниц Харьковского института” (Харьков, 1832), “Курс всеобщей истории для среднего возраста учащихся” (СПб, 1859) та ін.

Пізній ніжинський період творчості І. Г. Кулжинського, особливо після Валуєвського циркуляру (1863 р.), був позначений реакційними поглядами на українську мову та літературу: “О зарождающейся, так называемой, малороссийской литературе” (К, 1863), “Несколько слов о хохломании”.

Ім'я І. Г. Кулжинського не забудьте, згадується нині, в основному, поряд з ім'ям його геніального учня.

До 205-річчя від дня народження педагога і літератора на веб-сайті бібліотеки (у складі веб-сайту університету – <http://in.ndu.ua>) представлена віртуальна книжкова виставка “Один з учителів Гоголя”. Тут розміщені фотографії видань літературної спадщини І. Г. Кулжинського, літератури про життєвий та творчий шлях, повнотекстовий уривок із “Воспоминаний учителя”.

Тростянецький дендропарк

Дендропарк «Тростянець» знаходиться у селі Тростянець Ічнянського району. Його заснував Іван Михайлович Скоропадський – нащадок відомого гетьмана Івана Ілліча Скоропадського.

Хутір Тростянець був викуплений у козака І.Хорунжия ще його батьками у 1820 р. Уже у 1830 році Скоропадський мріяв про створення парку. Але в Григорівці для цього не було місця і тому він вирішив створити нову садибу у Тростянці, який обрав тому, що хутір був віддаленим від інших поселень, розташовувався на пересіченій місцевості з ярами, маленьким струмком Тростянець і ставком, невеликими групами багатовікових дубів.

Палац та служби спорудили у 1833 р. Садиба складалася з великого дерев'яного будинку досить оригінального стилю, з приєднаними до нього двома великими баштами, що нагадували готичний стиль. Біля будинку знаходився великий газон, а ще чотири красиві кам'яні флігелі різних стилів. У флігелях подовгу жили артисти, художники та інші видатні особистості. Зокрема, в Тростянці тривалий час жив відомий художник Микола Миколайович Ге. Згодом у палаці зібрали картинну галерею, яка складалася переважно з краєвидів України, намальованих уродженцем Ічні академіком Петербурзької Академії художеств В.М.Резаковим.

Садиба знаходилася поруч із струмком, на якому якраз навпроти палацу була гребля. Іван Михайлович надбудував її, внаслідок чого утворився Великий ставок, який в подальшому поглибили та значно збільшили.

У 1836 р. розпочали посадки дерев з власного розсадника, саджали сосни і тополі, залишаючи галявини для сінокосу, де висаджували рідкісні дерева. Є дані, що у 1850-х роках проект парку розробляли відомі російські майстри з Петербургу брати Євстигнєєви, а з 1857 по 1866 р. головним садівником був вчений-садівник, уродженець Ельзасу К.Д.Шлінглоф.

Скоропадський І.М. відповідально ставився до створення парку. Для того, щоб ознайомитися з кращими зразками паркового мистецтва, він у 1837 році відвідав парки Парижу, зокрема і парк Джеймса Ротшильда в Ферре. Його увагу привернув новий метод штучного формування рельєфу. З 1858 р. в Тростянці почали впроваджувати цей метод.

Почали насипати виступи із загостреними вершинами, декілька з них засадили соснами та іншими деревами й кущами. На трьох найвищих горах збудували альтанки.

І.М.Скоропадський дуже любив парк. До останнього року свого життя він майже щодня об'їжджав його, був особисто присутнім при пересаджуванні великих дерев на галявини. По смерті Івана Скоропадського маєток перейшов до його нащадків. А після революційних подій та громадянської війни він був відданий держплемрадгоспу «Тростянець». У 1938 р.

його виділили у самостійну установу, підпорядковану Наркомзему УРСР. У 1940 р. парк оголосили державним дендрологічним заповідником, а в 1951 р. передали Центральному ботанічному саду АН УРСР. Нині це самостійна установа НАН України.

Палац не зберігся, але ще й досі можна побачити два флігелі: одноповерховий та двоповерховий. Не збереглися оранжереї, які знаходилися у плодовому саду в південно-західній частині парку. У парку є 4 половицькі баби (одна на Дідовій горі і 3 на берегах Великого ставу) та колона суму («Розбита надія»). Є у парку місток через Великий став, місточок через яр на Мохнатій гірці та інші містки. Кілька років тому поблизу входу у дендропарк встановили пам'ятник його засновнику І.М.Скоропадському (скульптор Володимир Олександрович Філатов).

У Тростянці вперше в Лівобережній Україні були випробувані багато нових видів дерев і рослин. Особливість садово-паркового ландшафту Тростянця полягає у тому, що для оформлення гір не використовували каміння, яке звичайно є головним компонентом при формуванні альпійських ландшафтів.

Нині власне у парку під насадженнями зайнято 114,1 га, галявинами - 42,2 га, ставками - 10,4 га, парковими дорогами - 9,4 га. У більшості українських парків лісовий тип садово-паркового ландшафту створюють листяні дерева, лише у деяких з них, які виникли на базі природних соснових лісів, - хвойні, а у Тростянці поєднані різні види дерев.

Завдяки наполегливій праці співробітників дендропарку ми і сьогодні можемо милуватися чудовими краєвидами цього парку, створюваного протягом кількох десятиліть.

Наш кор.

Чого хоче жінка...

Не киваючи у бік феміністичних уподобань і не торуючи уже мільйонний раз гендерне питання, спробуємо незаангажованим поглядом під зовсім іншим кутом подивитись на цей весняний фесрверк весняних посмішок, присвячених 8 Березня.

Чи замислювались ті ж самі жінки, чого вони, власне, бажають на 8 березня? І чому саме на 8? Невже доля рівноправ'я, за яку так ратували Клара Цеткін і Роза Люксембург, зійшла до традиційного «вітаю» і подарунків, безцінних у своїй вартості, адже його подарували вам, а отже, знайшли час саме для вас. Чи це потрібно сучасній жінці?

Оці вітання, квіти, подарунки як символи чого? Невже того самого права жінки бути вільною і приймати це усе захоплено з заученою посмішкою.

Тисячі жіночих доль і облич у цей день чекають... Чого? Хіба вони задумувались над цим? Чого? Навіщо?

Хіба лише для того, щоб чоловіки, близькі чи далекі, саме у цей день поступались місцем у автобусі, подавали каву у ліжку, розсипали під ноги троянди?.. Щоб саме сьогодні вам нагадали, що ви – Жінка, а отже – Прекрасні і достойні уваги і поклоніння.

Дивно... Адже саме проти цього, здається, і виступали перші феміністки, чи то пак, суфражистки, які і започаткували цей день, як день, коли жінки вибороли право на право вибору (мати власний голос). Спробуємо розібратися, чи є цей день святом. Звісно, що є, адже його чекають, готуються і святкують мільйони. Чи потрібне це свято жінкам?

Боячись відповідати за всіх, провела невеличке дослідження. І наткнувшись на хвилю нерозуміння поставленого питання і сором'язливо потуплені очі у більшості респондентом, мушу визнати: потрібно.

Парадокс. Жінка, яка у сучасному світі має те саме славнозвісне право вибору (зокрема, у нашій країні, згідно Конституції), яка реалізовує себе у всіх починаннях, успішно будує ділову і політичну кар'єру, народжує за власним бажанням і обирає коханого з власної волі... Жінка, яка сотні років могла лише мріяти про усе це, завдяки сучасному прогресу має право бути почутою. І в оцей один день, забуваючи про усе це. Вона хоче бути ким? Невже просто слабкою половиною людства, тендітною і випеченою жіночкою, якій цілують руки, читають вірші, підносять подарунки, адже ж це її законно виборений день на Рівноправ'я. І оце усе, що потрібно сучасній жінці? Жінці, яка сама заробляє собі на життя (більшість із нас), і може дозволити заплатити за свої забаганки набагато цінніші, ніж відбійний молоток у мініатюрі, мило подарований на 8 Березня, який вона тягне до елегантної сумочки, щоб довести чоловікові, що вона «вдячна», «кишенькова» жінка.

Дивлячись на свято 8 Березня незаангажованим, сподіваюсь, поглядом сучасної жінки, яка теж, щоб не видатись невдячною і щоб, не дай Боже, не образити чоловіка, який подарував тобі у цей день свою увагу, мило посміхаючись, приймаю вітання від представників сильної половини людства, раптом розумію, що усе це насправді не важливо. Як і подарунки, вітання і бажання, і сам цей день, який перетворився у якусь абстрактну традицію величати жінку. Усвідомлена неважливість самої події, перетворило останню у просту аксіому. Усе дуже просто... Протягом усієї історії людства жінка хотіла і хоче мати право вибору. І 8 Березня можна розглядати як усвідомлений вибір кожної жінки бути такою, якою вона хоче бути... І саме усвідомлення цього приміряє мене із цією датою, як зі святом. І не має значення, з якого приводу воно виникло, адже право бути такою, якою хочеш бути – хіба це не привід для свята? Тож, давайте святкувати.

Зі святом вас, чарівні представниці прекрасної і зовсім не слабкої половини людства.

Настя Горохівська

Шевченківські читання

10 березня в актовому залі Гоголівського корпусу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя відбулися «Шевченківські читання» з нагоди вшанування пам'яті Тараса Шевченка – основоположника української літератури. Урочистості відкрив проректор з науково-педагогічної та виховної роботи Зінченко С.В., який у вітальному слові відзначив роль Великого Кобзаря для української та світової культури.

Олександр Морозов, завідувач Музею рідкісної книги ознайомив присутніх з місцями у місті Ніжині, пов'язані з іменем генія українського народу. Олена Моціяка, доцент кафедри української літератури виступила з доповіддю «Духовна спадщина Великого Кобзаря».

Лауреат міжнародних та всеукраїнських конкурсів молодіжний хор «Світич» (художні керівники та диригенти Заслужені діячі мистецтв Людмила Шумська та Людмила Костенко, виконав церковні пісні та пісні на слова Шевченка, зокрема свій виступ світичани завершили піснею на відомі слова Тараса Шевченка «Рече а стогне Дніпр широкий...».

Діяла книжкова тематична виставка «Велетень у царстві людської культури», організована бібліотекою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

На урочистостях також звучали поетичні рядки Шевченка, або навіяні творчістю світоча української літератури. Ми наводимо авторський вірш, який прочитав Олександр Гадзінський, викладач кафедри української літератури, керівник літературної студії.